

Recerca

Ofercat 2001-2006: Oferta lingüística en quinze ciutats de Catalunya**Autors**

Albert Fabà
Consorci per a la Normalització
Lingüística

Mireia Llaberia
Institut d'Estudis Regionals
i Metropolitans

Aquest article presenta un resum de les dades de l'estudi d'oferta lingüística Ofercat dut a terme l'any 2006 per la Secretaria de Política Lingüística i el Consorci per a la Normalització Lingüística. D'altra banda, amb motiu de la finalització del primer cicle quinquennal de l'Ofercat, es mostren els resultats obtinguts des del 2001 fins al 2006 en quinze ciutats catalanes.

Introducció

Tot territori està immers en una realitat sociolingüística, l'estudi de la qual no pot concretar-se tan sols amb les estadístiques censals de coneixement de la llengua. Hi ha, també, altres elements que cal conèixer, com ara els usos lingüístics, tant els vinculats a contextos més formals com més informals, o l'oferta i el consum lingüístic.

Amb aquesta voluntat d'aprofundir en el coneixement d'un d'aquests elements, l'oferta lingüística en català, l'Ofercat va néixer l'any 1998 al CNL l'Heura de Santa Coloma de Gramenet.

Amb les dades d'oferta lingüística dels municipis s'elabora l'índex Ofercat que, mitjançant un barem d'entre 0 i 100 punts, proporciona una dada resum de l'oferta de català en una ciutat i un àmbit. Els àmbits analitzats són l'Administració pública, l'economia, la societat i l'oci, els mitjans de comunicació, l'ensenyament i la sanitat.

Les observacions d'Ofercat s'estructuren en cicles de cinc o sis anys, que es van repetint periòdicament. L'any 2006 clou el primer cicle, que es va iniciar l'any 2001. Durant aquest any es va realitzar el pilotatge d'Ofercat a les ciutats de Tarragona, Lloret de Mar, Manresa, Tremp i el districte de Ciutat Vella de la ciutat de Barcelona. L'any 2003 es va portar a terme a Sabadell, Lleida, Reus, Olot i un altre cop a Santa Coloma de Gramenet. L'any 2005, als deu districtes de la ciutat de Barcelona, i el cicle es tanca l'any 2006 a Tortosa, Girona, Mataró, l'Hospitalet de Llobregat i Cornellà de Llobregat.

L'any 2007 es va iniciar un nou cicle d'observacions que es clourà l'any 2012. En aquest segon cicle s'ampliarà el nombre de ciutats analitzades (fins a un total de vint-i-cinc), i alhora es tornaran a fer les observacions del conjunt de municipis que es van analitzar en el cicle 2001-2006.

El contingut d'aquest article s'estructura en dues parts:

- D'una banda, es presenten els resultats principals de les ciutats avaluades durant el passat 2006, en les quals s'ha fet un total de 24.174 observacions.

Cal esmentar que, per primera vegada en la història de l'Ofercat, es mostren dades d'oferta lingüística en general i no sols del català. Tanmateix, el 2006 la recollida de la llengua oral

s'ha fet mitjançant un qüestionari estructurat que, a més de recollir la llengua d'identificació i adequació oral, forneix dades sociolingüístiques declarades pel personal de l'organització, el comerç o l'empresa.

- D'altra banda, es presenten els resultats corresponents al cicle 2001-2006, la qual cosa ens permet obtenir una visió territorial molt àmplia i diversa.

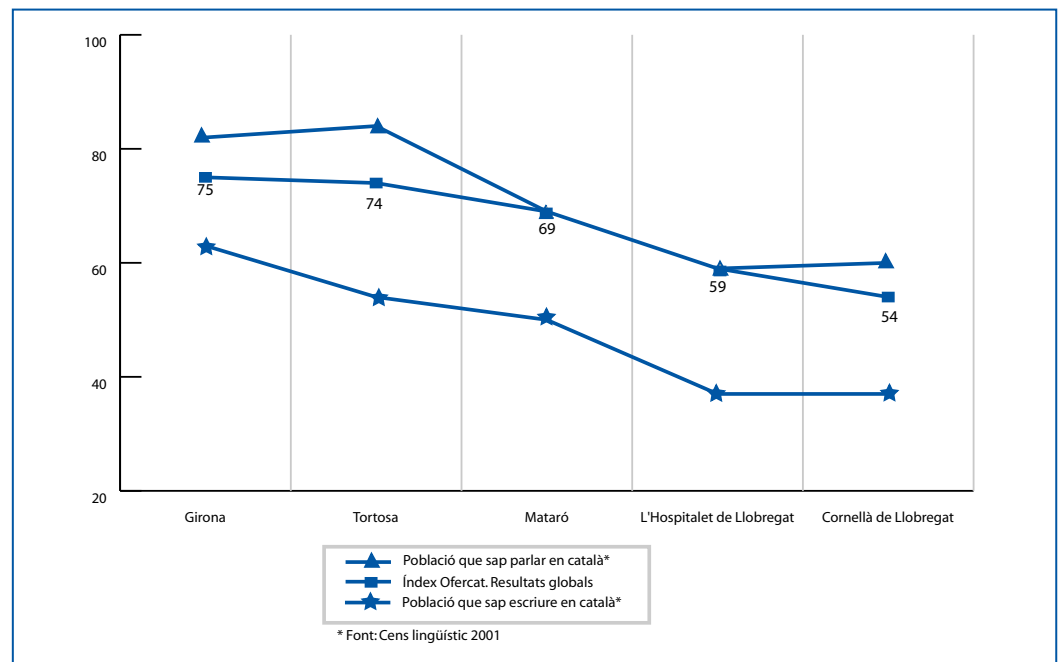
Ofercat 2006: Dades d'oferta lingüística en cinc ciutats de Catalunya

La diversitat sociolingüística que mostren les dades del [cens lingüístic](#) del 2001 ha estat el motiu a partir del qual s'han seleccionat els cinc municipis avaluats durant el 2006. Així, trobem [Tortosa](#) o [Girona](#), amb percentatges de població que saben parlar en català superiors al 80 %, i [l'Hospitalet de Llobregat](#) o [Cornellà de Llobregat](#), amb menys del 60 % de població que el sap parlar.

Per començar, s'observa una gradació de 30 punts en els índexs globals *Ofercat* de les cinc ciutats analitzades el 2006, per tal com es va des dels 54 punts a Cornellà de Llobregat fins als 75 a Girona, en una escala de 0 a 100 punts. Així, des d'una òptica territorial, es distingeixen tres grups. D'una banda, Girona i Tortosa engloben el conjunt de municipis amb els índexs més alts. A l'extrem oposat, se situen l'Hospitalet de Llobregat i Cornellà de Llobregat. Mataró, per la seva banda, està en una situació intermèdia, tot i acostar-se més als valors assolits per Girona i Tortosa.

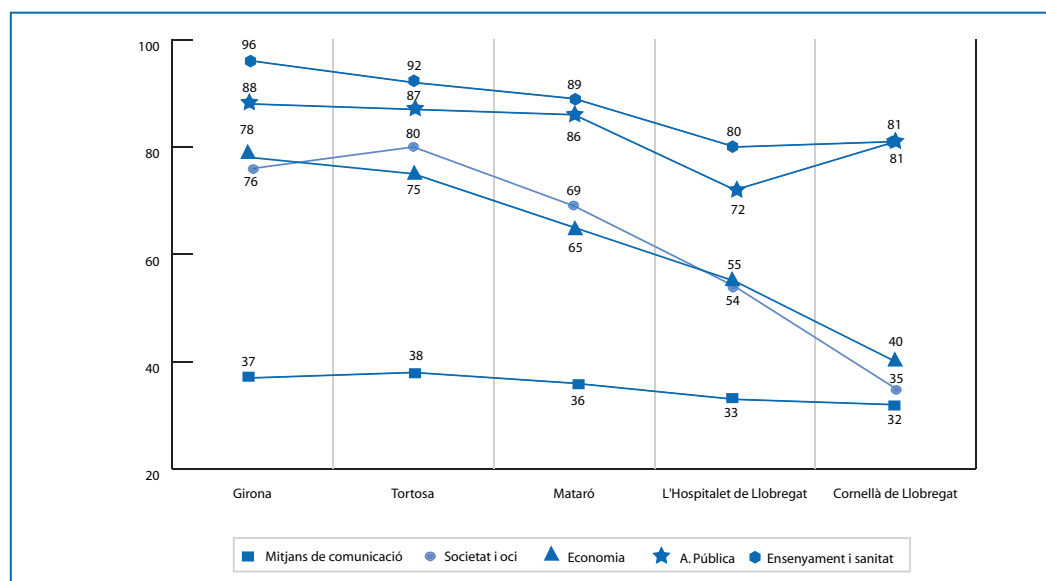
Val a dir que, malgrat els bons resultats de Girona i Tortosa, el seu índex de català en la vida quotidiana queda força per sota del que podria arribar a ser. Aquest fet és determinat per l'alt nivell de població que sap parlar en català, el qual supera la presència real de l'esmentada llengua.

Gràfic 1.
Índex ofercat 2006. resultats per territori

No obstant això, Mataró i l'Hospitalet de Llobregat, ambdós amb índexs globals inferiors, són els municipis que obtenen el grau més alt de coherència, ja que s'aproximen al màxim a la seva realitat sociolingüística. Com es pot apreciar en el gràfic 1, el percentatge de població que sap parlar el català en aquests dos municipis coincideix amb el seu índex *Ofercat*.

Gràfic 2. Índex ofercat 2006. Resultats per sectors

Els resultats per sectors dels índexs *Ofercat* mostren que la presència més gran del català es dona a l'ensenyament, la sanitat i l'Administració pública, amb valors superiors als 70 punts (en un barem entre 0 i 100 punts) en tots els casos.

En un segon nivell hi ha els sectors de l'economia i la societat i l'oci, els quals destaquen perquè són els més vinculats a les característiques sociolingüístiques de la població i perquè ofereixen els contrastos més importants entre les cinc ciutats, pel que fa a l'oferta en català. Tant és així que, mentre que Girona i Tortosa se situen com les dues poblacions amb més presència de català, amb valors per sobre dels 75 punts, l'Hospitalet de Llobregat i Cornellà de Llobregat no superen els 56 punts.

Respecte al sector dels mitjans de comunicació, a més de ser el sector amb els valors més baixos, és el més homogeni en el conjunt de poblacions analitzades. Aquesta homogeneïtat està marcada per l'oferta lingüística dels mitjans generalistes.

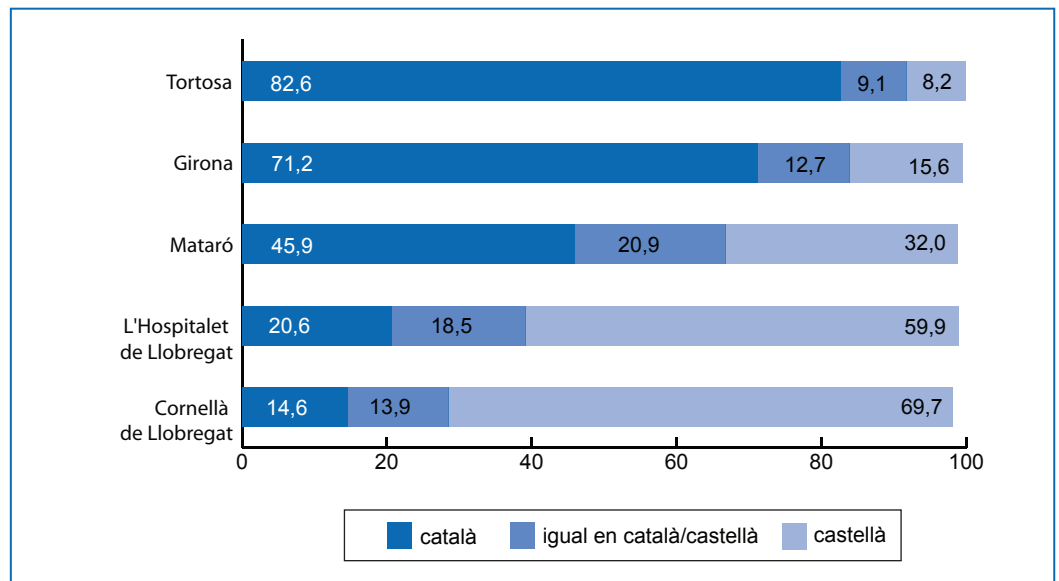
El fet que el sector econòmic sigui el que està més subjecte a les peculiaritats sociolingüístiques de la població, juntament amb els contrastos que aquest àmbit ofereix entre les ciutats, fa necessària una anàlisi més detallada.

Taula 1. Llengua de la retolació informativa a l'economia¹

	Català	Bilingüe o trilingüe	Castellà*	Altres situacions**	Base
Girona	83,4 %	3,9 %	12,3 %	0,4 %	490
Tortosa	71,5 %	2,7 %	19,9 %	6,0 %	449
Mataró	63,2 %	9,1 %	26,7 %	0,4 %	450
L'Hospitalet de Llobregat	31,5 %	6,5 %	57,6 %	4,4 %	540
Cornellà de Llobregat	29,3 %	10,4 %	60,1 %	0,2 %	489

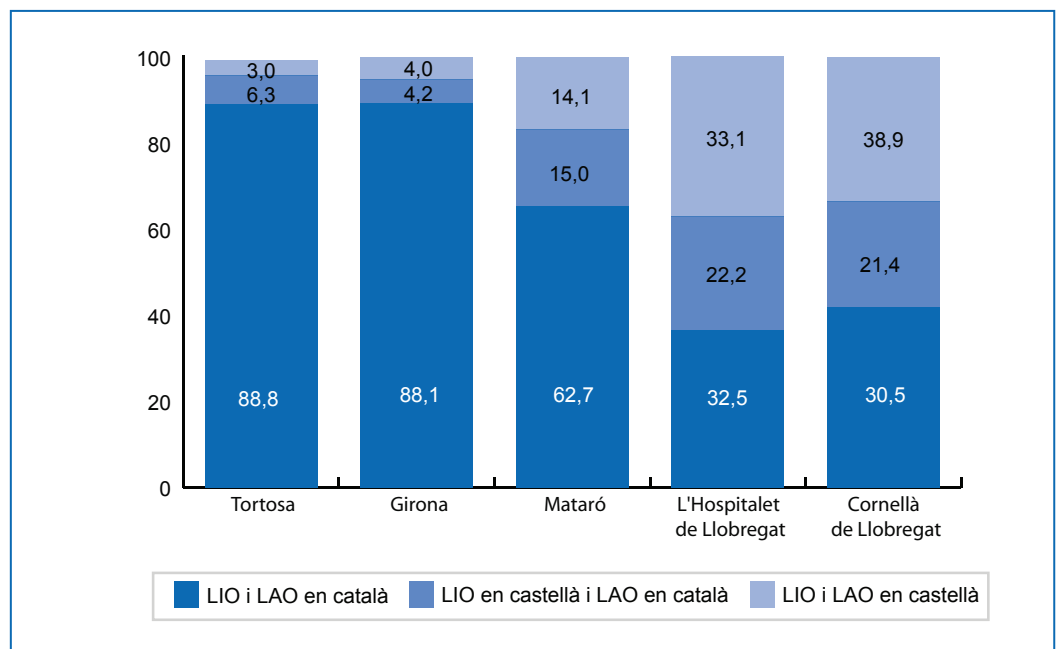
1. *Castellà inclou només castellà i majoritàriament en castellà. **Altres situacions inclou: majoritàriament en una altra llengua (5), només en una altra llengua (7), castellà i una altra llengua diferent del català (8) i ambivalent i sense contingut lingüístic (0).

Gràfic 3. **Habitualment, en quina llengua parlen els seus usuaris amb vostè?** Dades d'enquesta (%)²

D'aquesta manera, a la taula 1 es pot observar que la presència de català en la retolació informativa en el sector econòmic és majoritària a Girona (83,4 %), Tortosa (71,5 %) i Mataró (63,2 %), mentre que Cornellà de Llobregat i l'Hospitalet de Llobregat destaquen perquè ofereixen la retolació informativa al sector econòmic només o majoritàriament en castellà (60,1 % i 57,6 %, respectivament).

Gràfic 4. **Llengua d'identificació oral (LIO) i adequació oral (LAO) al sector econòmic**. Dades observades (%)³

2. *Se sumen els percentatges de només i majoritàriament català i els percentatges de només i majoritàriament castellà. No es presenten els percentatges d'altres llengües i els percentatges de no ho sap / no contesta. Bases: Girona 480, l'Hospitalet de Llobregat 512, Cornellà de Llobregat 453, Mataró 440 i Tortosa 427

3. *Se sumen els percentatges de només i majoritàriament català i els percentatges de només i majoritàriament castellà. No es presenten els percentatges d'altres llengües i els percentatges de no ho sap / no contesta. Bases: Girona 480, l'Hospitalet de Llobregat 512, Cornellà de Llobregat 453, Mataró 440 i Tortosa 427

Pel que fa a la llengua oral, tot i que Girona és la ciutat que més català utilitza en la seva retolació comercial, és a Tortosa on més es declara tenir clients o usuaris que parlen català de manera exclusiva o majoritària (82,6 %). La segueixen Girona, amb un 71,2 % de clients que es dirigeixen principalment en català, i Mataró, amb un 45,9 %. Aquest darrer municipi té el volum més gran de clients que, segons els comerciants, parlen tant en català com en castellà (20,9 %).

Per contra, a Cornellà de Llobregat i l'Hospitalet de Llobregat, la llengua majoritària entre els clients és el castellà (69,7 % i 59,9 %, respectivament).

En observar la llengua d'identificació i adequació oral, veiem que de nou són Tortosa i Girona les ciutats que més ús fan del català en l'àmbit econòmic. Tant és així que, com mostra el gràfic 4, en més del 88 % de les empreses i els comerços, tant la identificació inicial com la consegüent adequació es produeix exclusivament en català.

L'Hospitalet de Llobregat i Cornellà de Llobregat presenten una realitat contraposada, en què un terç de les empreses i els comerços utilitzen únicament el castellà, malgrat que el client parli en català; al voltant del 20 % s'adeqüen a l'usuari, tot i iniciar l'atenció en castellà i tant sols una tercera part atenen des de l'inici en català.

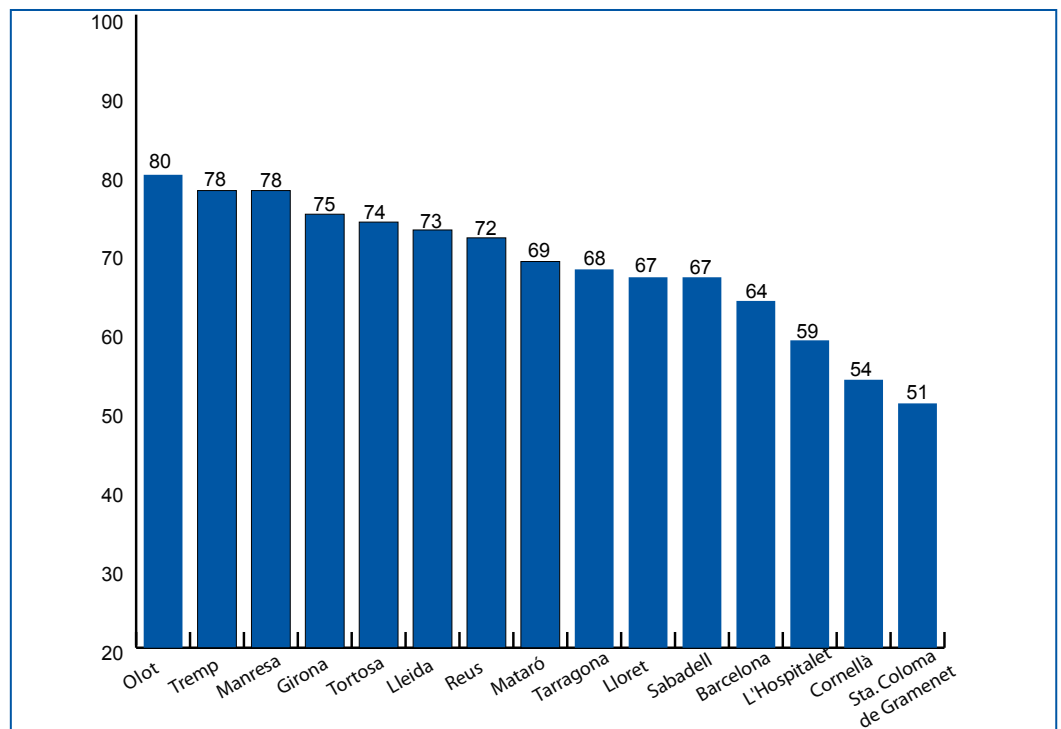
Aquests resultats denoten una clara tendència, dins l'àmbit econòmic, a utilitzar la llengua com una eina més de fidelització de la clientela, adaptant-la a cada una de les diferents realitats sociolingüístiques.

Els resultats del cicle 2001-2006

Per sintetitzar les nombroses dades que s'observen a l'Ofercat, es construeix un índex que resulta útil com a resum numèric de l'oferta en català d'un determinat territori. Es concreta en una xifra de 0 a 100.

Com qualsevol índex que integra diferents nivells d'agregació de dades (i, per tant, diverses ponderacions), l'índex no s'ha d'interpretar com un percentatge. Que l'índex de Girona sigui de 75 punts no implica que el 75 % de les observacions realitzades siguin exclusivament en català.

Gràfic 5. Índex Ofercat. Cicle 2001-2006

Hi ha diversos nivells de ponderació. El primer es refereix al pes que tenen les diferents opcions lingüístiques (de «sempre en català» a «sempre en castellà» o «sempre en una altra llengua» hi ha una gradació, que també s'expressa numèricament). El segon, a la importància de cada factor (retolació identificativa, retolació informativa, comunicacions escrites, llengua d'identificació oral i llengua d'adequació). I el darrer nivell de ponderació quantifica la relació entre els diversos àmbits, sectors i subsectors en què es divideix l'Ofercat.

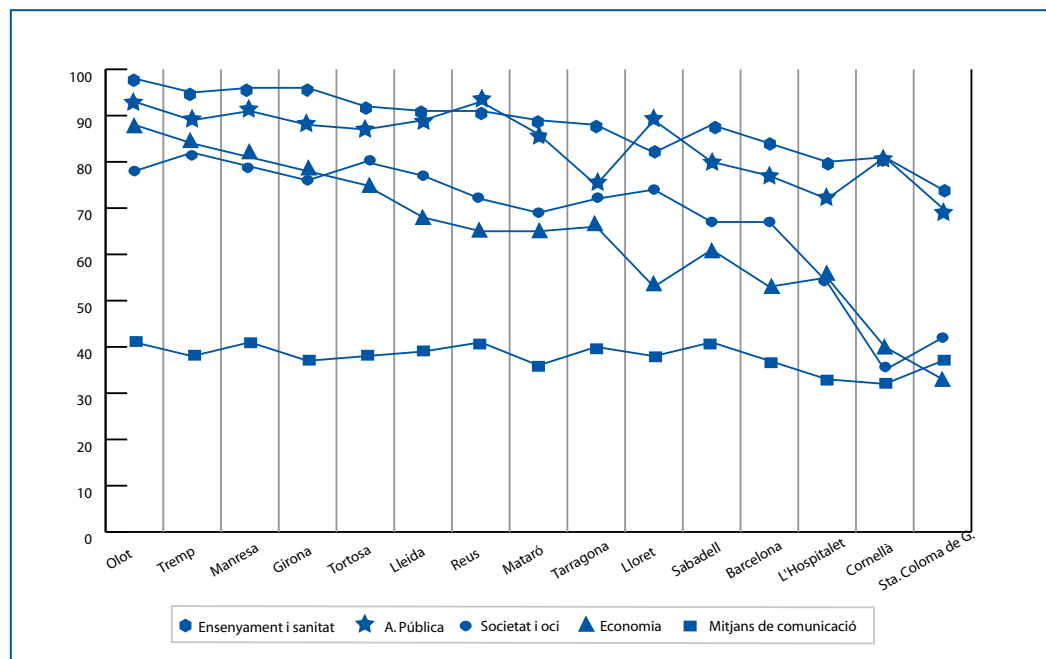
El primer cicle *Ofercat* es va portar a terme de l'any 2001 a l'any 2006. Es van observar quinze ciutats, prou diverses, tant des del punt de vista territorial com sociolingüístic. S'hi inclou la ciutat de Barcelona, tot i que, en aquest cas, també es van obtenir dades de cadascun dels districtes barcelonins. El resultat d'aquestes observacions són els índexs del gràfic 5.

L'esglaonament dels índexs és prou marcat. Va des dels 51 punts de Santa Coloma de Gramenet fins als 80 d'Olot. Una diferència, doncs, de pràcticament 30 punts. Fins a cert punt, s'assembla al que es produeix quan s'analitzen els percentatges d'algunes competències lingüístiques. Així, segons el cens del 2001, a Santa Coloma el 53,1 % de la població afirmava saber parlar el català, mentre que a Olot n'era el 87,3 %. Una diferència aproximada de 34 punts. I si ens referim a la capacitat d'escriure en català, les xifres sempre són més baixes, però amb un esglaonament semblant. A Santa Coloma, el 34,6 % de la població deia que sabia escriure el català, i a Olot, el 64,3 %.

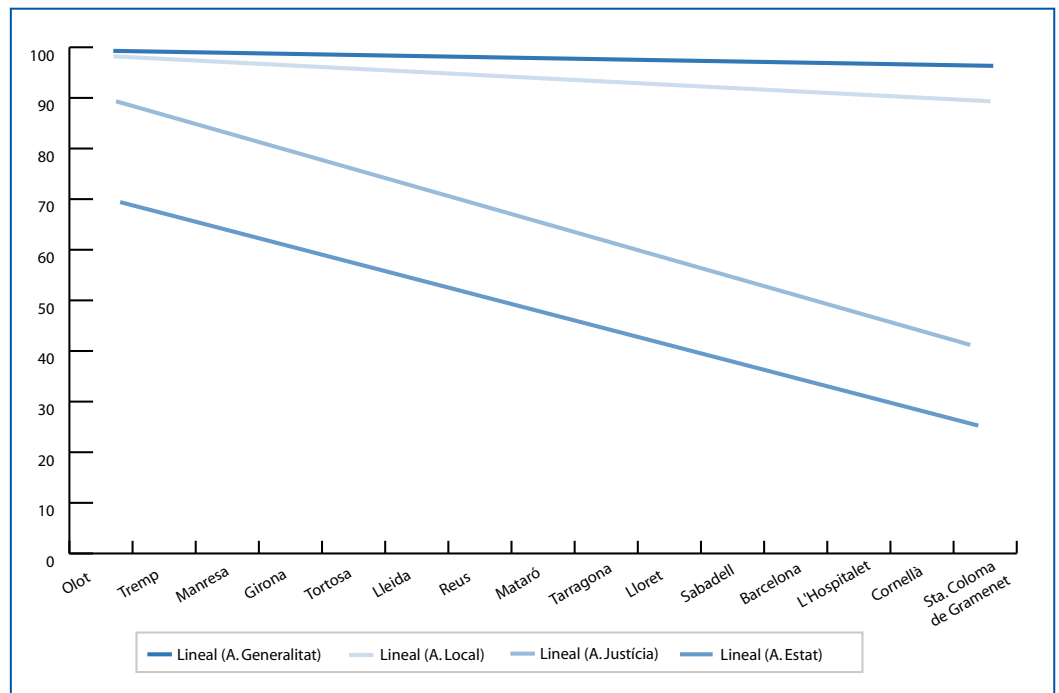
Si classifiquem les ciutats en tres grups, a la banda baixa hi hauria Santa Coloma de Gramenet, Cornellà i l'Hospitalet de Llobregat, i a la banda alta, set ciutats que van de Reus, amb 72 punts, a Olot, amb 80 punts.

En el primer cas, són poblacions de la primera corona metropolitana barcelonina, molt marcades pel fet immigratori dels anys cinquanta, seixanta i setanta, amb un important percentatge de persones de llengua inicial castellana. Les ciutats de la banda alta, més disperses territorialment, són poblacions menys afectades per aquell procés immigratori i, per tant, amb un nombre de catalanoparlants inicial més nombrós. Enmig, queden ciutats més complexes des del punt de vista sociolingüístic, amb diferències internes importants, la qual cosa en pot explicar, ni que sigui parcialment, la situació intermèdia. El cas de Lloret és, probablement, el que té un caràcter més específic: una ciutat gironina que, en molts aspectes, podria situar-se en el primer grup (el d'Olot o Girona), però la seva activitat econòmica (adreçada bàsicament al turisme) i l'important volum de nous immigrants la situen, com hem dit, en aquesta franja intermèdia.

Gràfic 6.
Índexs *Ofercat* per sectors.
Cicle 2001-2006

Gràfic 7. **Oferta a l'Administració pública per sectors. Línies de tendència. Cicle 2001-2006**

L'altre aspecte que cal remarcar és que els índexs no baixen mai de 50 punts. Aquest fet pot semblar estrany, si s'evoca la imatge que sovint tenim de les ciutats metropolitanes del grup amb índexs inferiors. Unes ciutats on podríem pensar que el català té una presència molt migrada. Cal tenir en compte, però, que les xifres es refereixen al conjunt dels sectors analitzats, des de l'Administració pública fins als mitjans de comunicació, passant per l'ensenyament o la sanitat, o les associacions i els comerços. I en aquestes ciutats metropolitanes, els contrastos entre aquests diversos àmbits és molt marcat.

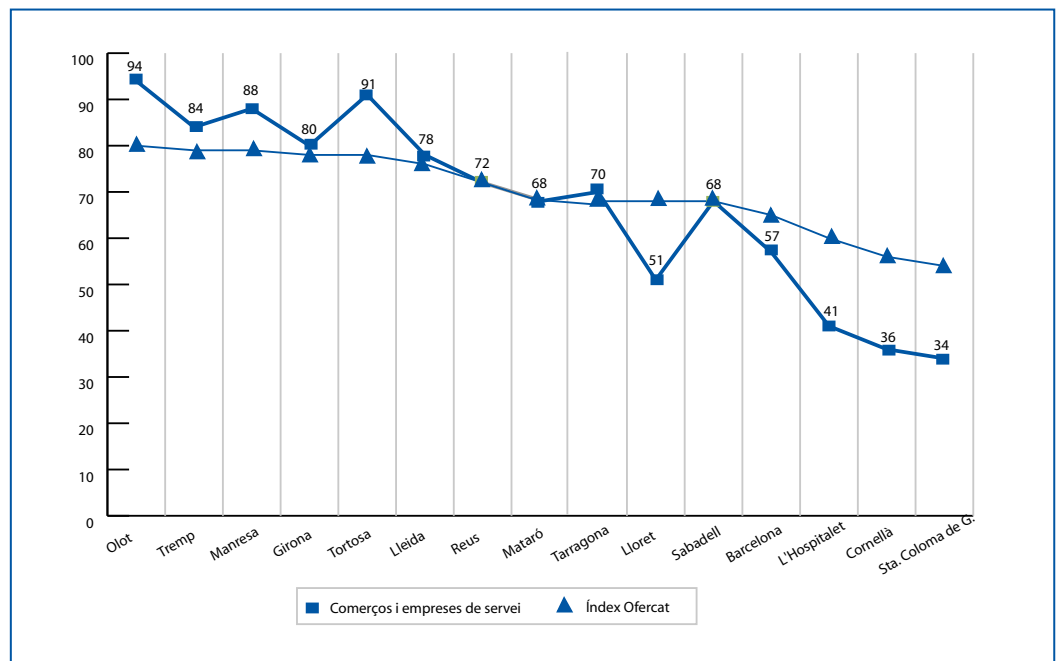
Per aquest motiu, és molt important fixar-se en els índexs per sectors, en el gràfic 6. S'han agrupat les observacions en cinc sectors: ensenyament i sanitat, Administració pública, societat i oci (que inclou, bàsicament, associacions sense finalitat de lucre, i cinemes i teatre), economia (amb un pes molt notable dels comerços i les empreses de serveis) i mitjans de comunicació (que es refereixen primordialment als grans mitjans de comunicació generalistes, tot i que també es tenen en compte els locals o comarcals).

Destaquen, precisament, els baixos índexs dels mitjans de comunicació, sempre situats entre 30 i 40 punts. Destaca, també, el seu caràcter relativament homogeni, arreu del territori. És l'efecte del pes que hem esmentat dels grans mitjans de comunicació generalistes, amb una oferta lingüística molt semblant a tot Catalunya.

Per la banda alta, s'hi aprecien, també, els contrastos relativament limitats dels sectors més vinculats a les administracions públiques (especialment, com veurem més endavant, a les administracions local i de la Generalitat), en què cal incloure l'ensenyament i la sanitat (amb un pes molt gran, tant de l'ensenyament i la sanitat públiques, però també de les concertades). Així, l'índex d'ensenyament i sanitat de Santa Coloma de Gramenet és de 74 punts, mentre que el d'Olot és de 98 punts. És, certament, una diferència de 24 punts, però és que la diferència dels índexs d'economia és de 55 punts! Santa Coloma de Gramenet té un índex de 33 punts i Olot, de 88.

Són els índexs, doncs, d'economia i de societat i oci els que oscil·len més, tal com hem pogut comprovar anteriorment a les ciutats de Santa Coloma de Gramenet i Olot. En aquests casos, les característiques sociolingüístiques de les ciutats tenen una influència molt important en l'oferta que es produeix en català.

Gràfic 8. Índex *Ofercat* de comerços i empreses de servei. Cicle 2001-2006

D'aquesta manera, a les poblacions que hem situat a la banda alta (però sobretot a Olot, Tremp, Manresa, Girona i Tortosa), els índexs sempre són molt a prop (o per sobre) dels 80 punts, excepte en el sector dels mitjans de comunicació. Són ciutats relativament homogènies, respecte a l'oferta lingüística en català. I tot just al contrari, pel que fa a les ciutats metropolitanas barcelonines (i molt especialment a Cornellà i Santa Coloma), on els contrastos es produeixen entre els sectors vinculats a l'Administració pública i els relacionats amb les activitats privades. En aquest darrer cas, si no fos pels primers valors, la mitjana *Ofercat* seria força més baixa, entre 30 i 40 punts, mentre que s'enfila més enllà dels 50, en considerar tots els casos.

La diversitat, però, no es refereix exclusivament al contrast entre sectors. També es produeix dins dels diversos sectors. És el cas de l'Administració pública, per exemple. Si observem les línies de tendència de les diverses administracions, al gràfic 7, s'hi veu clarament una gradació entre administracions, pel que fa a l'oferta en català.

Sempre són l'Administració de la Generalitat i la local les que tenen una oferta en català més elevada, marcadament per sobre de les altres dues administracions. Contràriament, l'Administració de l'Estat, en la majoria dels casos, sempre és la que té una oferta en català més reduïda, mentre que l'Administració de justícia se situa entre els dos grups anteriors, amb valors intermedis.

El caràcter més homogeni dels valors de les administracions de la Generalitat i local no es manté a les administracions amb índexs *Ofercat* més baixos, que van davallant d'acord amb les característiques sociolingüístiques de les poblacions. Tot i això, si ens fixéssim en els valors efectius dels índexs i no pas en les línies de tendència, podríem apreciar que la casuística és més diversa i caldria analitzar en detall cadascuna de les poblacions.

Pel que fa al sector de l'economia, atesa la importància de les observacions als comerços i les empreses de serveis en el conjunt del sector, considerem important transcriure'n les dades, al gràfic 8.

Els índexs integren, en aquest cas, les dades de retolació identificativa dels comerços, de la llengua observada als aparadors i de la llengua inicial d'atenció telefònica, així com la llengua d'adequació, quan l'observador o l'observadora parlava en català.

Es produeix, tal com ja hem indicat anteriorment, un esglaonament més marcat en els índexs dels comerços que en els índexs generals *Ofercat*. Tornen a situar-se cinc ciutats en el grup de capçalera (Olot, Tremp, Manresa, Girona i Tortosa) i les tres ciutats de l'àrea metropolitana barcelonina, a la part més baixa. I el cas especial de Lloret, que ja hem comentat anteriorment: el seu caràcter

de ciutat turística adreçada a un públic en molt bona part de procedència estrangera es nota, efectivament, en un índex més baix d'oferta comercial en català.

A la ciutat de Barcelona, com hem dit, es van fer observacions d'*Ofercat* a tots deu districtes. Per aquest motiu, tenim una mostra força àmplia dels seus comerços i empreses de serveis, la qual cosa ens permet fer-ne un comentari més detallat, per sectors d'activitat comercial.

Un dels sectors comercials barcelonins amb millor oferta de català és el de les finances (bancs, caixes i altres organitzacions financeres), amb 62 punts a la retolació identificativa; 67 punts, respecte a la llengua de l'aparador; 77 punts, a la llengua d'identificació oral, i 92 punts, a la llengua d'adequació oral.

I el sector amb una oferta de català més baixa és el de la restauració i hostaleria, amb 49 punts a la retolació identificativa; 26 punts, a la llengua de l'aparador; 22 punts, a la llengua d'identificació oral, i 45 punts, a la llengua d'adequació oral.

En la majoria dels casos, els valors de la retolació identificativa estan per sobre dels de la llengua a l'aparador, i els de la llengua d'adequació, entre 20 o 30 punts per sobre dels de la llengua d'identificació oral.

Aquest darrer element és un bon indicador que hi ha més possibilitats d'atendre els clients en català que les que es fan, realment, d'entrada.

Si passem d'economia a societat i oci —un altre sector en què hi ha un contrast important entre les diverses poblacions—, el més remarcable són els índexs més notables a les associacions sense finalitat de lucre i, especialment, l'oferta molt minsa en català de les sessions als cinemes observats.

Resum i conclusions

1. Els resultats dels índexs globals *Ofercat* en cada ciutat mostren una gradació de gairebé 30 punts entre els municipis (dels 80 punts d'Olot als 51 de Santa Coloma de Gramenet).
2. Però, des del punt de vista sectorial, hi ha importants contrastos: els àmbits vinculats als sectors públics (Administració, ensenyament i sanitat) són els que tenen l'oferta més gran en català; economia i societat i oci són els sectors amb més diferències entre poblacions, d'acord amb la diversitat sociolingüística dels municipis; finalment, el sector dels mitjans de comunicació té els índexs més baixos i homogenis, fet que és marcat per l'oferta dels mitjans generalistes.
3. Hi ha importants diferències entre les diverses administracions públiques: la Generalitat i l'Administració local tenen els valors més alts; l'Administració de l'Estat, amb els índexs més baixos, i l'Administració de justícia, en una posició intermèdia.
4. Prenent com a referència les dades del comerç a la ciutat de Barcelona (on tenim una mostra més àmplia), el sector amb una oferta de català millor és el financer, i el pitjor, el de la restauració i hostaleria.
5. Pel que fa als factors analitzats, en la majoria dels casos la retolació identificativa té uns índexs superiors als de la informativa, i la llengua d'adequació oral és sempre més alta que la llengua d'identificació oral. Aquest darrer aspecte implica que l'ús oral de català podria arribar a ser superior al que és en la pràctica diària actual.